

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
ҒЫЛЫМ КОМИТЕТІ
Ш.Ш.УӘЛИХАНОВ АТЫНДАҒЫ ТАРИХ
ЖӘНЕ ЭТНОЛОГИЯ ИНСТИТУТЫ

«EDU.E-HISTORY.KZ»

ЭЛЕКТРОНДЫҚ ҒЫЛЫМИ ЖУРНАЛЫ

№ 2(18) сәуір-маусым 2019
ISSN 2710-3994

Бас редактор:
Қабылдинов Зиябек Ермұқанұлы

Редакциялық алқа:

- Абашин Сергей Николаевич – тарих ғылымдарының докторы, профессор, Санкт-Петербургтегі Европа университеті (Ресей)
- Абдырахманов Толобек Абылович – тарих ғылымдарының докторы, профессор, И. Арабаев атындағы Қызыл мемлекеттік университетінің ректоры. (Қырғызстан)
- Аяған Бүркітбай Ғелманұлы – тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР БҒМ ҒК Мемлекет тарихы институты директорының орынбасары. (Қазақстан)
- Әлімбаев Нұрсан – тарих ғылымдарының кандидаты, профессор, Қазақстан Республикасы Орталық мемлекеттік музейінің директоры. (Қазақстан)
- Әбусейтова Меруерт Қуатқызы – тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА корр.-мүшесі. ҚР БҒМ ҒК Р. Сүлейменов атындағы Шығыстану институтының «Тарихи материалдарды зерттеу» орталығының директоры. (Қазақстан)
- Әбіл Еркін Аманжолұлы – тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР БҒМ ҒК Мемлекет тарихы институтының директоры. (Қазақстан)
- Голден Кэти Стромилл (Kathie Stromile Golden) – PhD, Миссисипи өңірлік мемлекеттік университеті (Mississippi Valley State University) (АҚШ)
- Кәрібаев Берекет Бақытжанұлы – тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, «Қазақстан тарихы» кафедрасының меңгерушісі. (Қазақстан)
- Қожамжарова Дария Пернешқызы – тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, М. Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университетінің ректоры. (Қазақстан)
- Кожирова Светлана Басиевна – саясаттану ғылымдарының докторы, профессор, Фудан Университетінің Қытай және Орталық Азияны зерттеу орталығының мен «Астана» ХҒК бірлескен директоры (Қазақстан)
- Козодой Виктор Иванович – тарих ғылымдарының докторы, профессор. (Ресей)
- Көкебаева Гүлжауһар Какенқызы – тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР БҒМ ҒК Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институты (Қазақстан)
- Көмеков Болат Ешмұхамедұлы – тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті Халықаралық қытшақтану институтының директоры, Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің профессоры. (Қазақстан)
- Матыжанов Кенжехан Ісләмжанұлы – филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА корр.-мүшесі, М.О. Әуезов атындағы әдебиет және өнер институтының директоры. (Қазақстан)
- Моррисон Александр (Morrison Alexander) – PhD, профессор Оксфордского университета (Великобритания)
- Муртазаева Рахборхон Хамидқызы – тарих ғылымдарының докторы, Мирзо Ұлықбек атындағы Өзбекстан ұлттық университеті «Өзбекстан тарихы» кафедрасының профессоры. (Өзбекстан)
- Панто Дмитрий (Panto Dmitri) – PhD доктор, Гданьск қаласындағы Екінші дүниежүзілік соғыс мұражайының ғылыми қызметкері. (Польша)
- Римантас Желвис (Želvy Rimantas) – тарих ғылымдарының докторы, профессор, Вильнюс педагогикалық университеті (Литва)
- Самашев Зайнолла Самашұлы – археолог, тарих ғылымдарының докторы, профессор, Герман археология институтының корр.-мүшесі. ҚР БҒМ ҒК Ә. Марғұлан атындағы Археология институты. (Қазақстан)
- Сайлан Болат Санабайұлы – тарих ғылымдарының докторы, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті. (Қазақстан)
- Смағұлов Оразақ Смағұлұлы – тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Балон ғылым академиясының корр.-мүшесі, Ш.Ш. Уәлиханов атындағы сыйлықтың лауреаты, ғылым мен техниканың еңбек сіңірген қайраткері, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің профессоры. (Нұр-Сұлтан, Қазақстан)
- Сыдықов Ерлан Бәтмашұлы – тарих ғылымдарының докторы, профессор, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің ректоры. (Қазақстан)
- Таймағамбетов Жәкен Қожахметұлы – тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, ҚР Ұлттық музейі. (Қазақстан)

Жауапты редактор:
Қаипбаева Айнагүл Толғанбайқызы

Ғылыми редактор:
Қозыбаева Махаббат Мәлікқызы

Редактор:
Кубеев Рустем Жаулыбайұлы

Жауапты хатшы:
Қоңқабаева Арайлым

Техникалық хатшы:
Хумарзах Алтынбек

Главный редактор:
Кабульдинов Зиябек Ермуханович

Редакционная коллегия:

- Абашин Сергей Николаевич – доктор исторических наук, профессор, Европейский университет в Санкт-Петербурге (Россия)
- Абдырахманов Толобек Абылович – доктор исторических наук, профессор, ректор Кыргызского государственного университета им. И. Арабаева (Кыргызстан)
- Алимбай Нурсан – кандидат исторических наук, профессор, директор Центрального государственного музея Республики Казахстан (Казахстан)
- Абусеитова Меруерт Хуатовна – доктор исторических наук, профессор, чл.-корр. НАН РК, директор Республиканского центра по изучению исторических материалов Института востоковедения имени Р.Б. Сулейменова (Казахстан)
- Абиля Еркин Аманжолович – доктор исторических наук, профессор, директор Института истории государства КН МОН РК (Казахстан)
- Аяган Буркитбай Гелманович – доктор исторических наук, профессор, заместитель директора Института истории государства КН МОН РК (Казахстан)
- Голден Кэтти Стромайл (Kathie Stromile Golden) – PhD, Государственный университет долины Миссисипи (Mississippi Valley State University) (США)
- Исмагулов Оразак Исмагулович – доктор исторических наук, профессор, академик НАН РК, член-корр. Болонской академии наук, лауреат премии им. Ч.Ч. Валиханова, заслуженный деятель науки и техники, профессор Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева (г. Нур-Султан, Казахстан)
- Карибаев Берекет Бахытжанович – доктор исторических наук, профессор, академик НАН РК, заведующий кафедрой истории Казахстана, Казахский национальный университет им. аль-Фараби (Казахстан)
- Кожамжарова Дария Пернешовна – доктор исторических наук, профессор, академик НАН РК, ректор Южно-Казахстанского университета им. М.Ауэзова (Казахстан)
- Кожирова Светлана Басиевна – доктор политических наук, профессор, содиректор Центра исследования Китая и Центральной Азии Фуданьского Университета и МНХ «Астана», руководитель Центра китайских и азиатских исследований (Казахстан)
- Козодой Виктор Иванович – доктор исторических наук, профессор (Россия)
- Кокебаева Гульжаухар Какеновна – доктор исторических наук, профессор, главный научный сотрудник Института истории и этнологии им. Ч.Ч.Валиханова КН МОН РК (Казахстан)
- Кумекоев Болат Ешмухамбетович – доктор исторических наук, профессор, академик НАН РК, директор Международного института кипчаковедения Казахского национального университета имени аль-Фараби, профессор Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева (Казахстан)
- Матыжанов Кенжехан Слямжанович – доктор филологических наук, профессор, чл.-корр. НАН РК, директор Института литературы и искусства им. М. Ауэзова (Казахстан)
- Моррисон Александр (Morrison Alexander) – PhD, профессор Оксфордского университета (Великобритания) Муртазаева Рахборхон Хамидовна – доктор исторических наук, профессор кафедры «Истории Узбекистана» Национального университета Узбекистана имени Мирзо Улугбека. (Узбекистан)
- Панто Дмитрий (Panto Dmitri) – доктор PhD, профессор, главный специалист научного отдела Музея Второй мировой войны г. Гданьска (Польша)
- Римантас Желвис (Želvys Rimantas) – доктор педагогических наук, профессор, Вильнюсский педагогический университет (Литва)
- Самашев Зайнолла Самашевич – археолог, доктор исторических наук, профессор, чл.-корр. Германского археологического института. Институт археологии им. А.Маргулана КН МОН РК (Казахстан)
- Сайлан Болат Санабаевич – доктор исторических наук, Казахский национальный университет им. аль-Фараби (Казахстан)
- Сыдыков Ерлан Батташев – доктор исторических наук, профессор, академик НАН РК, ректор Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева (Казахстан)
- Таймагамбетов Жакен Кожакметович – доктор исторических наук, профессор, академик НАН РК, Национальный музей РК (Казахстан)

Ответственный редактор:
Каипбаева Айнагуль Толганбаевна

Научный редактор:
Козыбаева Махаббат Маликовна

Редактор:

Кубеев Рустем Джаулыбайулы

Ответственный секретарь:
Конкабаева Арайлым Нурболатовна

Технический секретарь:
Хумарзах Алтынбек

Editor-In-Chief:

Kabuldinov Ziabek Ermukhanovich

Members of editorial board:

Abashin Sergei Nikolaevich – Doctor of Historical Sciences, Professor, European University at St. Petersburg (Russia)
Abdyrachmanov Tolobek Abylovich – Doctor of Historical Sciences, Professor, Rector of I. Arabaev Kyrgyz State University (Kyrgyzstan)

Alimbay Nursan – Candidate of Historical Sciences, Professor, Director of the Central State Museum of the Republic of Kazakhstan (Kazakhstan)

Abusseitova Meruert Khuatovna – Doctor of Historical Sciences, Professor, Corresponding Member of the NAS RK, Director of the Republican Center for the Study of Historical Materials at R.B. Suleimenov Institute of Oriental Studies (Kazakhstan)

Abil Yerkin Amanzholovich – Doctor of Historical Sciences, Professor, Director of the Institute of History of the State CS MES RK (Kazakhstan)

Ayagan Burkitbai Gelmanovich – Doctor of Historical Sciences, Professor, Deputy Director of the Institute of History of the State CS MES RK (Kazakhstan)

Golden Kathie Stromile – PhD, Mississippi Valley State University (USA)

Ismagulov Orazak Ismagulovich – Doctor of Historical Sciences, Professor, Academician of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, Corresponding Member of Bologna Academy of Sciences, winner of Ch.Ch. Valikhanov Award, Honored Worker of Science and Technology, Professor of L.N. Gumilyov University (Kazakhstan)

Karibayev Bereket Bakhytzhonovich – Doctor of Historical Sciences, Professor, Academician of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, Head of the Department of History of Kazakhstan, Al-Farabi Kazakh National University (Kazakhstan)

Kozhamzharova Daria Perneshovna – Doctor of Historical Sciences, Professor, Academician of the NAS of the Republic of Kazakhstan, rector of the M. Auezov South Kazakhstan University (Kazakhstan)

Kozhirova Svetlana Bassieva – Doctor of Political Science, Professor, Co-Director of the Center for the Study of China and Central Asia of Fudan University and the International Scientific Complex of the National Company "Astana", Head of the Center for Chinese and Asian Studies (Kazakhstan)

Kozodoi Viktor Ivanovich – Doctor of Historical Sciences, Professor (Russia)

Kokebayeva Gulzhaukhar Kakenovna – Doctor of Historical Sciences, Professor, chief researcher at Ch.Ch. Valikhanov Institute of History and Ethnology CS MES RK (Kazakhstan)

Kumekov Bolat Eshmukhambetovich – Doctor of Historical Sciences, Professor, Academician of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, Director of the International Institute of Kipchak Studies of the Al-Farabi Kazakh National University, Professor at L.N. Gumilyov Eurasian National University (Kazakhstan)

Matyzhanov Kenzhekhan Slyamzhanovich – Doctor of Philology, Professor, Corresponding Member of the NAS RK, Director of M. Auezov Institute of Literature and Art (Kazakhstan)

Morrison Alexander – PhD, Professor, University of Oxford (UK)

Murtazayeva Rakhborkhon Khamidovna – doctor of Historical Sciences, Professor at the Department of «History of Uzbekistan» of Mirzo Ulugbek National University of Uzbekistan. (Uzbekistan)

Panto Dmitri – PhD, researcher at the Museum of the Second World War in Gdansk (Poland)

Rimantas Želvys – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Vilnius Pedagogical University (Lithuania)

Samashev Zainolla Samashevich – archaeologist, Doctor of Historical Sciences, Professor, Corresponding Member of German Archaeological Institute. A. Marghulan Institute of Archeology CS MES RK (Kazakhstan)

Sailan Bolat Sanabayevich – Doctor of Historical Sciences, Al-Farabi Kazakh National University (Kazakhstan)

Sydykov Erlan Battashevich – Doctor of Historical Sciences, Professor, Academician of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, Rector of L.N. Gumilyov Eurasian National University (Kazakhstan)

Taimagambetov Zhaken Kozhakhmetovich – Doctor of Historical Sciences, Professor, Academician of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, National Museum of the Republic of Kazakhstan (Kazakhstan)

Executive Editor:

Kaipbayeva Ainagul Tolganbayevna

Scientific Editor:

Kozybayeva Makhabbat Malikovna

Editor:

Kubeyev Rustem Dzhaulybayevich

Executive Secretary

Konkabayeva Arailym Nurbolatovna

Technical secretary:

Khumarzak Altynbek

МРНТИ 13.11.25

ҚЫТАЙ ИМИДЖІНІҢ ҚАЛЫПТАСУ ФАКТОРЫ**Маулит Б.¹, Шарыпқазы Н.¹**¹Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ оқытушылары. Алматы қ., Қазақстан.

Аңдатпа. Бұл мақалада Қытай Халық Республикасының халықаралық имиджінің қалыптасуының ішкі және сыртқы факторлары қарастырылған. Қытай үшін халықаралық имидждікті дамыту жоғары орынды иеленеді, себебі бұл Қытайды әлемге танытудың негізгі тәсілдерінің бірі болып табылады. Мақалада имидждік сипаттамалардың негізгі үш түрі қарастырылған. Халықаралық имиджді қалыптастыруда халықтың мәдени мұрасы мен оның шығармашылық экономикасын бейнелеу әлеуетін қолданады.

Түйін сөздер: сыртқы фактор, ішкі фактор, халықаралық имидж

ФАКТОР ФОРМИРОВАНИЯ ИМИЖДА КИТАЯ**Маулит Б.¹, Шарыпқазы Н.¹**

¹Казахский Национальный Университет имени Аль-Фараби, преподаватель.
г. Алматы, Казахстан.

Аннотация. В данной статье рассматриваются внутренние и внешние факторы формирования международного имиджа Китайской Народной Республики. Для Китая развитие международного имиджа занимает важное место, так как это является одним из основных способов популяризации Китая в мире. В статье предусмотрены три основных вида имиджевых характеристик. Используется потенциал отображения культурного наследия народа и его творческой экономики в формировании международного имиджа.

Ключевые слова: экономика, имидж, внутренний фактор, внешний фактор.

THE FORMATION FACTOR OF IMAGE OF CHINA**Maulit B.¹, Sharypkazy N.¹**¹Al-Farabi Kazakh National University, teacher. Almaty c., Kazakhstan.

Abstract. This article discusses the internal and external factors of the formation of the international image of the people's Republic of China. For China, the development of international image occupies a high place, as it is one of the main ways to popularize China in the world. The article provides three main types of image characteristics. The potential of displaying the cultural heritage of the people and its creative economy in the formation of the international image is used.

Keywords: economy, image, internal factor, external factor.

Кіріспе

Мемлекет имиджі бүгінде оның ұлттық мүдделерін қорғайтын маңызды құрал болғандықтан, оның бүлінуі немесе жойылуы мемлекетке зиян келтіруі мүмкін. Халықаралық аренадағы мемлекеттердің сыртқы саяси имиджі маңызды рөлге ие болуда, ал оның қалыптастыру мемлекеттік саясаттың басты бағыты болып табылады. Оң имидж елдің беделі мен бәсекеге қабілеттілігін арттырады, халықаралық аренадағы саяси жетістіктерді нығайтуға көмектесіп, басқа мемлекеттермен өзара әрекеттестік жасауды жеңілдетеді. сол себепті қарастырылып отырған тақырыпты ғылыми сұранысқа негізделген деуге болады.

Материалдар мен әдістер

Жұмыстың теориялық-әдіснамалық негізін көптеген ішкі және сыртқы факторлардың әсер еткен кешенді интеграцияланған жүйе ретінде қарастырылатын жүйелік және құрылымдық-функционалдық тәсілдер құрайды. Тарихи көзқарас имидж қалыптастыру саласындағы мемлекеттік саясаттың даму сатыларын көрсетуге мүмкіндік берді. Сонымен қатар, Қытайдың халықаралық имиджін әлемдік үрдісте қалыптастыру мәселесі ақпараттық қоғам теориясы мен коммуникативтік көзқарас тұрғысынан талданды. Атап айтқанда, ақпараттық қоғам теориясы (Э. Тоффлер, Д. Белл) мемлекеттің имиджін ғаламдық ақпараттық өрістің құрамдасы ретінде қарастыруға мүмкіндік береді. Өз кезегінде, Г. Лассуэлл, К. Шеннон, У. Уивердің коммуникативтік үлгілері имидждің ерекшелігін ақпаратты қалыптастырудың, тарату мен қабылдаудың тиісті құрылымы мен сипаттамалары бар байланыс түрі ретінде ашуға мүмкіндік береді.

Әдістері: Мақалада мынадай әдістер қолданылды: жүйелі талдау, салыстырмалы талдау, компаративтік талдау. Сонымен қатар, мақалада жалпы ғылыми әдістер қолданылды: индукция, дедукция, талдау, синтез, салыстыру.

Жүйелі талдау имиджді саяси саланың жүйесінің мән-мәтіні ретінде қарастыруға мүмкіндік берді;

Компаративтік талдау негізінде, мемлекеттің бет-бейнесінің, құрлысының ерекшелігін анықтадық.

Талқылау нәтижесі

Қытайдың халықаралық имиджінің қалыптасуына бірқатар факторлар әсер етеді, оларды қуатты стратегия құруда ескерген. Оларға халықаралық бәсекелестіктің қарқындауы, халықаралық имидждің қалыптасуына кедергі болатын мәселелер, аса коммуникативті қоғам құру сияқты сыртқы факторлар, мемлекеттің сыртқы және ішкі имидждері арасындағы белгілі бір қарама-қайшылықтардың болуы, мемлекеттің мәдени потенциалы, ұлттық бірегейлік сияқты ішкі факторлар жатады.

Қазіргі Қытайдың халықаралық имиджін көтеру мемлекеттің қалаған имиджін бейнелейтін ресми түрде тұжырымдалған идеялар негізінде қаланған. ҚХР-сы халықаралық аренада имидж саясатын жүргізуде екі түрлі бағытты ұстанады. Біріншіден, батыстың дамыған мемлекеттеріне арналған стратегиясында Қытай өз мәдениетін, дәстүрлі құндылықтарын, саяси көзқарастарын түсіндіруге және әртүрлі мемлекеттердің бейбіт қатар өмір сүру идеясын кеңінен таратуға баса назар аударады. Екіншіден, дамушы мемлекеттерге бағытталады, өздерін дамушы елдердің көшбасшысы ретінде көрсетіп, Қытайдың рөлі мен дамушы мемлекеттердің ортақ тағдыры туралы идеяны кеңінен таратады. Мұның өзі тақырыптың әлі де зерттеле түсу керектігін айғақтайды.

Қытайдың халықаралық имиджін әлемдік үрдісте қалыптастыру мәселесі ақпараттық қоғам теориясы мен коммуникативтік көзқарас тұрғысынан талданды. Атап айтқанда, ақпараттық қоғам

теориясы (Э.Тоффлер, Д. Белл) мемлекеттің имиджін ғаламдық ақпараттық өрістің құрамдасы ретінде қарастыруға мүмкіндік береді.

Нәтижесі

Мақалада негізінен қазіргі Қытайдың халықаралық имиджін көтеру мемлекеттің қалаған имиджін бейнелейтін ресми түрде тұжырымдалған идеялар негізінде қаланған. ҚХР-сы халықаралық аренада имидж саясатын жүргізуде екі түрлі бағытты ұстанады. Біріншіден, батыстың дамыған мемлекеттеріне арналған стратегиясында Қытай өз мәдениетін, дәстүрлі құндылықтарын, саяси көзқарастарын түсіндіруге және әртүрлі мемлекеттердің бейбіт қатар өмір сүру идеясын кеңінен таратуға баса назар аударады. Екіншіден, дамушы мемлекеттерге бағытталады, өздерін дамушы елдердің көшбасшысы ретінде көрсетіп, Қытайдың рөлі мен дамушы мемлекеттердің ортақ тағдыры туралы идеяны кеңінен талднып ашылып көрсетіледі.

Негізгі бөлім. Әлемдегі әлеуметтік-экономикалық, саяси және мәдени дамудың қазіргі кезеңінің негізгі сипаттамаларының бірі – шектеулі инвестициялық ресурстар үшін мемлекеттер, халықаралық және аймақтық ұйымдар, өңірлер, қалалар мен кәсіпорындар арасындағы қатаң бәсекелестіктің болуы. Мұндай жағдайларда аумақтық және әлеуметтік-экономикалық субъектілерді дамыту стратегиясын ойдағыдай іске асыру үшін қоғамның тиімді кері байланысын қамтамасыз ететін тиісті қауымдастықтардың билік органдары мен басқару құрылымдарының имидждік саясаты маңызды рөл атқарады.

Мемлекеттің имидждік саясаты мен кез келген басқа мемлекеттік саяси қызмет арасындағы айтарлықтай айырмашылық, бұл аумақтық бірлікті дамыту стратегиялары мен жоспарларын әзірлеумен шектелмей, сонымен қатар, инвестициялық, мәдени, әлеуметтік-экономикалық, саяси және, жалпы алғанда, имидждік тартымдылыққа да назар аударады.

Мемлекеттің саяси стратегиялық имиджі бұл саяси мекеменің саяси мақсаттары, мәртебесі, нақты құқықтары мен міндеттері туралы, өз халқына және тұтастай алғанда әлемдік қоғамдастыққа қатысты ақпарат беретіндігімен ерекшеленеді. Саяси имиджді қалыптастыру әртүрлі мүшелердің: имидждік сипаттама тасушылардың, имиджер жасаушылардың (имиджмейкер) және мақсатқа бағытталған аудиториялардың өзара әрекеттесу процесінде жүреді. Бүгінгі күні бұл өзара әрекеттестік бұрын тек экономикалық және коммерциялық салаларда қолданылса, қазір тәжірибе, білім, маркетинг және PR технологияларын пайдалануды талап етеді, сондай-ақ бұқаралық ақпарат құралдарының ықпалы арта түсуде.

Бүгінгі таңда Қытайда имидждік саясат басты рөлге ие болады және халықаралық имиджді нығайту елдің сыртқы саяси стратегиясында жазылған негізгі ұлттық мүдделерінің бірі болып табылады. Қытайдың қазіргі басшылығы қазіргі жағдайда елдің оң имиджін және оны оңтайландыру бойынша тиімді жұмыс атқаратыны өте маңызды екенін мойындайды.

Қытайдың ақпараттық әсер ету арқылы оң имиджін қалыптастыруға жауапты негізгі институттардың бірі Қытай Коммунистік партиясы (ҚКП) және оның арнайы үгіт-насихат органдары. Елдегі және одан тыс жерлердегі барлық саяси, экономикалық және әлеуметтік іс-шаралар партияның тапсырмасы бойынша қызмет етіп, оның жіті бақылауында болады. Сонымен қатар, бұл ҚКП-нің арнаулы органдары мұқият бақылайтын ақпараттық ағындарды бақылауына да қатысты. Ең беделді партиялық ұйымдардың бірі ҚКП Орталық комитетінің насихат бөлімі болып табылады. Ақпараттық кеңістікті бақылау, бұқаралық ақпарат құралдарын бақылау және цензураны басқару жөніндегі қызметті насихаттау және үйлестіруді басқаратын партияның құрылымдық бөлімшесі болып табылады (Чернобай А., 2011: 3). Насихат бөлімінің маңызды функциялары: идеология, баспасөз және теледидар саясатын, білім беру саясатын бақылау. Насихаттық бөлім бұқаралық ақпарат құралдарына, мәдениет, баспасөз, баспа, теледидар, кино және радионы басқаратын мекемелер мен мекемелер желісін бақылайды.

Ақпараттық ағымдарды бақылау арқылы сыртқы саяси имиджді қалыптастыруда Қытайдың жоғарғы атқарушы органының – ҚХР Мемлекеттік кеңесі маңызды рөл атқарады. 2004 жылы Мемлекеттік Кеңестің шешімімен мәдениет саласындағы тексеру, басқару және қадағалау қызметі ҚХР Мәдениет министрлігіне тапсырылды. 2010 жылы Ақпаратты бақылау жөніндегі мемлекеттік кеңестің бұрынғы бюросымен қатар жұмыс істеген Жаңалықтар үйлестіру бюросы құрылды. Оның міндеттері - әлеуметтік желілерде, блогтарда және форумдарда орналастырылған ақпараттарды тексеру. Тәжірибелік деңгейде ақпараттық жұмысты ҚХР Мемлекеттік Кеңесінің баспасөз қызметі қадағалайды. Өзінің тікелей бағыныштылығында орталық ақпараттық агенттіктер, баспагерлер, теледидар, негізгі интернет-порталдары бар (Широченко, 2014: 4).

Баспасөз қызметі сыртқы насихаттаумен айналысады, шетелдік аудиторияға бағытталған қытай насихатын үйлестіреді, туындаған шиеленістерді немесе қарама-қайшылықтарды тегістейді. 2011 жылдың мамыр айында ҚХР-да Интернеттегі ақпарат жайында Мемлекеттік хатшылық ашылды, ол Интернетті бақылаумен айналысатын және Пекинге қажет емес ақпарат тарататын сайттарды блоктайтын елдегі бірінші ұйым болды. Жаңа агенттік Интернетке қатысты бизнес-жобаларды әкімшілік лицензиялауға жауапты және Интернеттегі ойын индустриясының дамуын бақылайды. Мемлекеттік кеңестің Ақпараттық агенттігі жанынан Интернетте насихаттау жөніндегі әкімшілік бюро құрылды. Бюро Қытайдың маңызды саясатын жүзеге асырумен – «электрондық үкіметті» енгізу және насихаттаумен айналысады. Онлайн-мониторингті жүргізетін негізгі мемлекеттік мекеме – Мемлекеттік қауіпсіздік министрлігі (Габуев, 2011: 5).

Жоғары коммуникациялық қоғамды қалыптастыру (фактор).

Қытай мемлекет бейнесінің өздігінен қалыптасуына қарсы тұру үшін күштер мен активтерді уақытында кеңінен қолдануға мүмкіндік беретін ақпараттық қайшылықтардың күшті мемлекеттік жүйесі құрылды. Маңызды мемлекеттік құрылымдар – Қытай Халық Республикасының Мемлекеттік кеңесі жанындағы Ғылыми-зерттеу бюросы және Мемлекеттік қауіпсіздік министрлігінің жүйелік талдау орталығы. Ақпараттық қарсыласуды жүргізудің қытайлық жүйесі қаржы саласында ең тиімді болып табылады. Ол әлемнің түрлі мемлекеттерінің диаспораларынан және барлау қызметтерінен ақпарат алады. Тынық мұхит аймағы елдерінің БАҚ-на жалпы бақылау жүргізеді. Көптеген бұқаралық ақпарат құралдарының қытайлық барлаушылардың агенттері мен қызметкерлері сатып алды. Бақыланатын БАҚ арқылы белсенді кешенді ақпараттық-психологиялық операциялар жүзеге асырылады. Сонымен қатар, осы қызметке қатысатын кейбір министрліктер мен ведомстволар қатаң анықталған функцияларды орындайды. Ішкі істер министрлігі қытайлық пайдаланушыларға қытай билігі, шетелдік веб-сайттар тұрғысынан жағымсыз сайттарды бұғаттайды. Ішкі істер министрлігі ақпаратты сүзгілеудің мықты жүйесін әзірлеп, енгізді. Ғаламтор кеңістігін басқаратын киберполиция саны 30 мың адамнан асады. Қытайдың Мемлекеттік қауіпсіздік министрлігі тұтынушыларды, сайттарды бақылайды, тергеу қызметін атқарып, қылмыскерлерді қудалайды. Қоғамдық қауіпсіздік министрлігі Интернет-контенттің мазмұнын мұқият қадағалайды, қалаусыз материалдарды алып тастайды, Қытай аумағындағы олардың таралуын бұғаттайды. Өндіріс және ақпарат министрлігі телекоммуникация инфрақұрылымын (интернет және ұялы телефондар), жеке провайдерлерді лицензиялауды, техникалық цензура жүйелерінің мониторингісін бақылайды (<http://www.contentfiltering.ru>, Цензура Интернета в Китае 05.04.2019:).

ҚХР-ның сыртқы саяси имиджін қалыптастыратын БАҚ-тардың арасында «Жэньминь жибао» Орталық Комитетінің ресми баспа басылымы Қытай күнделікті газеті. Қытай, орыс, ағылшын, жапон, француз, испан, араб, моңғол, тибет, ұйғыр, қазақ, корей және чжуан тілдерінде шығарылады.

«People's Daily Online» газетінің веб-сайты Интернетте қытай тіліндегі ірі ақпараттық сайттың орнын алады. Сайтты 1997 жылдан бері құрған сәттен бастап, газет мемлекеттің онды

имиджін қалыптастыру үшін «Қытайдың дауысын әлемге тарату» міндетін қойды. 1997 жылы «Жэньминь жибао» холдингі компаниясы www.people.com.cn – Қытай Халық Республикасының ең ірі ақпараттық порталы (күнделікті 150 миллион рет қатысуы) іске қосты. Ақпараттары шет тілдерінде, соның ішінде орыс, ағылшын, жапон, корей, француз, испан және араб тілдерінде жарияланады. Мақалаларды дайындаған кезде мындаған газет корреспонденттері бүкіл әлем бойынша 70 кеңседе жұмыс істейді, олардың ішіндегі ең үлкені АҚШ пен Жапонияда (Евдокимов Е., 2011:1) .

1981 жылы күнделікті қытайлық қоғамдық-саяси China Daily газеті шығарыла бастады. Қазіргі уақытта Қытайда күнделікті газет ағылшын тілінде таратылады, ол Қытайда жарияланады (500 000-нан астам көшірме, олардың кейбіреуі шетелде). Кеңселер Қытайдың барлық ірі қалаларында, сондай-ақ Нью-Йоркте, Вашингтонда және Лондонда ашылған. Газеттің арнайы басылымдары АҚШ, Гонконг және Еуропада жарияланады. «China Daily» газетінің онлайн-нұсқасы - www.chinadaily.com.cn - Қытайда шетелдік аудиторияға бағытталған алғашқы ақпараттық интернет-сайты болды. Қытай және ағылшын тілдерінде күнделікті 1600-ден астам хабарлар жарияланады, оларды 5 миллионнан астам пайдаланушылар қарайды (Березин, 2014:14).

Жаңа кедергілердің пайда болуы және халықаралық имиджді қалыптастыру проблемалары (фактор).

Шетелде Қытайға және оның халықаралық саясатына қатысты сенімсіздік және күдік әлі де бар. Шетелдіктердің басым көпшілігінің алдында Аспан асты елі ескірген идеялардың, фантастикалық үміттердің, қайтымсыз нанымдардың және негізсіз қорқыныштардың жиынтығы болып табылады. Әрине, мұның бәрі Қытайға сыртқы сенім әлеуетін жинақтауға мүмкіндік бермейді.

«Бренд Қытай» кітабының авторы Джошуа Рамоның айтуынша, Қытайдың ұлттық имиджі (экономикалық өсім, Тайвань, Тибет және т.б.) және тактикалық тапсырмаларды шешумен байланысты (өмір сапасын жақсарту, экологиялық қауіпсіздікті қолдау, басқа технология және білім беру саласындағы мемлекеттер және т.б.) (Соловьева, 2012:31)

Мәселені шешудің ең жақсы тәсілі - бұл басқа елдер сияқты, оны тану, өйткені өз проблемаларын жоққа шығару арқылы ел өзінің қауіпсіздігіне көз жеткізіп, үлкен сынға ұшырайды. Адамдар Қытай туралы әңгімелерді бір жақты және толық емес деп есептеуі мүмкін, «сенім» жетіспеуіне байланысты жағымды жаңалықтарға сенімі азаяды. Осылайша, 2014 жылы Пекин жалған ақпараттарды, шындықты жасыруды және елдегі бас тартуды, сондай-ақ Қытай имиджін қалыптастыру туралы өз пікірін білдірді. Мысалы, 2003 жылы атипиялық пневмония эпидемиясы кезінде үкіметтің бастапқы реакциясы жеткіліксіз болды. Жергілікті Гуанчжоу, Бейжің және басқа да қалалар органдары, сондай-ақ Денсаулық сақтау орталық үкіметтің министрлігі эпидемияны жасыру туралы шешім қабылдады, себебі «тұрақтылықты сақтау барлығы үшін өте маңызды» болды. Олар шындықты орталық билікке, сондай-ақ жұртшылыққа айтудан бас тартты. Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымдарына шынайы ақпарат тым кеш берілді. Қытаймен, соның ішінде Сингапурмен жақсы қарым-қатынаста болған елдердің көшбасшылары бұл жағдайда Қытай үкіметін қатты сынға алды. Уақытылы нақты ақпараттың болмауына байланысты дүрбелең болды, сондай-ақ бұл Қытайдың халықаралық имиджіне және беделіне нұқсан келтірді.

Бейжіңде, сондай-ақ Қытайдың басқа да аймақтарында қоршаған ортаның ластануына байланысты маңызды мәселелер бар. Жаһандану үрдісі Қытайды елеулі экологиялық мәселелердің бар екендігін мойындатты. Қытайлық билік белсенді жұмыс бастауға мәжбүр болды, бұл Батыста Қытайдың имиджіне балама ретінде «негізгі әлемдік ластаушы» ретінде оң

экологиялық бейнесін қалыптастыру. Бейжің «экологиялық дипломатия» деген арнайы құрал жасады. Ол халықаралық экологиялық салада қытайлық бастамаларды белсенді халықаралық-құқықтық тіркеуді болжайды. 2009 жылы БРИКС жобасы шеңберінде Қытай Оңтүстік Африка Республикасы, Бразилия, Үндістан мен Қытайды құрайтын экологиялық топ құруға бастамашы болды. Бүгінгі күні Қытай Ресей, АҚШ, Жапония, Канада және басқа елдермен 42 экологиялық келісімдерге қол қойды. 2013 жылдың шілдесінде Вашингтонда өткен Қытай-АҚШ стратегиялық және экономикалық диалогының бесінші раундының аясында бес бағыт бойынша бірлескен топтың жұмыс жоспарлары келісілді, соның ішінде «жасыл экономиканы» құру бойынша ынтымақтастық, ірі көліктер шығарындыларын азайту және т.б. (Березин, 2014:14).

Қоршаған ортаға келетін болсақ, ҚХР төрағасы Си Цзиньпин «Бір белдеу, бір жол» деп аталатын қытай бастамасы аясында әрбір қытайлықтың «жасыл экономиканың» дамуына және табиғи ортаны сақтап қалуға үлес қосуы керектігін айтады. Қытайдың жалпы, толыққанды имиджінің бір бөлігі ретінде оңтайлы экологиялық бейнені қалыптастыру үшін Қытай жаңа реформаларды енгізу, сандық шектеуді енгізу, экологиялық заңнаманы қатаңдату және осы салада бақылауды күшейтуді көздейтінін атап өткен жөн.

Көптеген жылдар бойы Қытай адам құқықтары мәселелерін жоққа шығарып жатқан кезде, басқа мемлекеттер бұл мәселені көтеріп жатқан еді. Әрине, әрбір мемлекет дамуы керек, бірақ кемшіліктерді жоққа шығару - бұл мәнсіз дүние болып табылады. Соңғы кездері Қытай Батыстың сын-пікірлеріне жауап беруде, ашықтықты ұлттық мүдделерді сақтаумен біріктіруге тырысады. Мысалы, АҚШ-пен қарым-қатынаста бірнеше онжылдықтар ішінде ең маңызды мәселелердің бірі адам құқықтарын құрметтеу мәселесі болды. Сондықтан сыртқы жағдайлардың қысымымен ішінара Қытай Халық Республикасы үкіметі Адам құқықтары саласындағы орталық билік органдарының жұмысының мақсаттарын анықтайтын және оларды қорғаудың нақты шараларын айқындайтын «Қытайдағы адам құқықтары саласындағы мемлекеттік іс-әрекет жоспарын» қабылдады. Әлемдік қоғамдастықты осы саладағы жетістіктермен таныстыру үшін 2010 жылғы 26 қыркүйекте ҚХР Мемлекеттік Кеңесінің баспасөз қызметі «Қытайдың 2009 жылы адам құқықтарын қорғау саласындағы прогресі» атты Ақ кітапты жариялады. Онда адамның құқықтарын қорғаудың жеті негізгі саласы: халықтың өмір сүруі мен даму құқықтары, азаматтық және саяси құқықтар, адам құқықтарын заңды қамтамасыз ету, әлеуметтік-экономикалық және мәдени құқықтар, ұлттық азшылық өкілдерінің тең құқықтары мен олардың арнайы қорғау, зияткерлік және дене кемістіктері бар адамдардың құқықтары мен мүдделері, сыртқы қатынастар мен адам құқықтары саласындағы ынтымақтастық сияқты елдегі соңғы жетістіктерді куәландыратын көптеген фактілер.

Сондай-ақ, 2015 жылдың маусым айында АҚШ Мемлекеттік департаменті әлемдегі адам құқықтарын қорғау туралы жыл сайынғы баяндама жариялады. Онда Қытайдағы адам құқықтарының сақталуы, атап айтқанда, репрессия, сөз бостандығына деген құқықты бұзу, баспасөз еркіндігін шектеу, азаптау, Интернеттің «қатаң» бақылауы, цензура және адам құқықтарын бұзудың басқа түрлері туралы айтылған. Бірақ Қытай АҚШ-тың басқа елдердің істеріне кедергі келтіре отырып, «халықаралық төреші» болмауы керек деп жауап берді.

Қытай басшылары ақпараттың сыртқы аудиторияға таралуына үлкен мән беруі керек. Бұл жағдайда аудармашы ең маңызды тұлғалардың бірі болып табылады. Кейде бүкіл елдің имиджі оның аударамасына байланысты болады. Мысалы, 2011 жылы АҚШ Президенті Барак Обама мен Қытай Халық Республикасының Төрағасы Ху Цзиньтао ауызша аударма барысындағы жағдайға тап болды. Бұл Ақ үйде өткен пресс-конференциясында орын алды. Журналистер Барак Обамадан адам құқықтарын сақтау туралы сұрады. Обама толықтай жауап берді, бірақ аудармашыға оны қытай тіліне аудару үшін уақыт қажет болды. Ху Цзиньтао да бұл сұраққа жауап бермеді, өйткені ол «аудармадағы кейбір қиындықтардан» ештеңе естімеген. Қытайдың тағы бір журналисті

Обамаға қытай тілінде тағы бір сұрақ қойды. «Кешірім сұраймын, бірақ мен қытай тілін естідім», - деді президент. Содан кейін ғана Барак Обама ағылшын тілінде аударма алды. Бұл дегеніміз, аудармашының осындай оқиғалардан аулақ болуымен өз еліне жақсы имиджді қамтамасыз ету үшін, ол шет тілдерін жақсы білуі және тиісті елдердің тарихы, географиясы, мәдениеті, саясаты, экономикасы, салт-дәстүрлері туралы білуі тиіс (Гусевская, 2015:5).

Мемлекеттің имиджінің маңызды сипаттамаларының бірі - оны өзінің халқы қалай көретіні мен әлем қауымдастығының көзқарасы арасындағы дихотомияның болуы.

Сыртқы имидж ұлттық мәдениет саласына жатпайтын, сыртқы аудиториямен бөліскен, ел туралы идеяны көрсетеді; ал ішкі имидж мемлекет халқының өздері туралы және олардың әлемдегі орны, олардың ұлттық-мемлекеттік қауымдастықтан тыс бір-бірінен айқын көрінісі негізінде қалыптасады. Кейбір зерттеушілер сондай-ақ мемлекеттің «өзін-өзі бейнелеуі» бар екенін көрсетеді, ол адамның өзін-өзі танытуының жиынтығын көрсететін психологиялық теорияның «мендік-тұжырымдамасы» («мендік-құрылымы») сияқты; тек мемлекеттің жағдайында мұндай түсініктер ұлттық сәйкестік, ұлттық идея, мемлекеттік мәртебе және саяси көшбасшылық санаттарының негізінде құрылады (Киселев И., 2003: 3).

Осы уақытқа дейін халықаралық қоғамдастықтың өкілдіктері кейбір елдердің бейнесі оның билігінің немесе мемлекет басшыларының имиджіне негізделген. Мемлекеттің көшбасшысының имиджі мемлекеттің саясатында түсінікті, «елеулі» көзқарастар болғанына қарамастан, оның әркелкілігін ескеру керек: бір жағынан, бұл әлемдік қоғамдастықтың талаптары мен үміттеріне сәйкес келетін символы, екінші жағынан, жеке сипаттамалары мен психофизикалық детерминанты бар тұлға. Мемлекет басшысының имиджінің дуализмі оның имидждік сипаттамаларының үш деңгейінің болуын алдын ала анықтайды:

- жекесипаттамалар, өз кезегінде, олар:

- а) санадантыс элементтер (темперамент, эмоциялар);

- ә) шекаралық элементтер (психиканың санасыз-саналы тұстары, әдеттер, стереотиптер, мінез-құлық реакциялары);

- б) саналы элементтер (ерік, ой-сана, сөйлеу, мінез, мотивация).

- әлеуметтік сипаттамалары (әлеуметтік мәртебесі, әлеуметтік топтарға қатысты көзқарастары, әлеуметтік қарым-қатынасқа қабілеті және бейімділігі);

- символикалық сипаттамалары (дүниетаным, құндылық жүйесі, идеология, өзін-өзі тану).

Мемлекет басшысының имиджі елдің ішкі және сыртқы имиджі арасындағы үйлесімді элемент ретінде әрекет етеді, оның танымалдығы мен беделін анықтайды, мақсатты топтардың жекелеген өкілдері осы үлкен аймақтық қалыптастыруды қабылдауды жеңілдетеді, олардың арасындағы қатынастарды шартты түрде үйлестіреді және жеке деңгейіне жеткізеді.

Негізгі назар, Си Цзиньпиннің «қарапайым адамдарға ұқсас» елдің басшысы ретінде жаңа имиджін қалыптастыру болып табылады. Оның кішіпейілділік, қарапайым адамдарға деген жақындық, мәселелерді шешудің жаңа стилі (бюрократиялық кідірістерсіз, сыртқы қабығына емес, «нақты шешімге» ұқсас қасиеттер) сияқты қасиеттері насихатталады. Си Цзиньпиннің бүкіл елге ресми сапарлары кезінде олар жол қозғалысын тоқтатуды, көшелерді жабуды қойды, ал еріп жүретін адамдар қарапайым қалалық автобустар мен таксилерге ұқсатылып өзгертілген көлікпен жүреді. Сонымен қатар, Си Цзиньпин өзінің бос ұрандарға емес, нәтижеге бағдарланған нақты адам екенін көрсетуге тырысады.

Қытайдағы мемлекеттік көшбасшының имиджі елдің саясатының негізгі бағыттары мен оның имидждік әрекеттеріне негізделген. Си Цзиньпиннің бейнесі ерекше және символикалық, оның өмірбаяны елдің тарихымен тығыз байланысты, оның бейнесі көп қырлы және күрделі. Ол билікке толығымен жетілген көшбасшы ретінде, жинақталған тәжірибе мен қалыптасқан дүниетанымның айтарлықтай қорымен келді. 2013 жылдың 17 наурызында Си Цзиньпин жаңа

шақырылған Халық өкілдерінің бүкілқытайлық жиналысының бірінші отырысында халықты «қытай арманы» деген ұғыммен таныстырды: күшті және бай мемлекет (гоцзя фуцян), ұлттық өрлеу (миньцзу чжэнсин) және халық бақыты (жэньминь суньфу).

Т.Э. Гринберг ұсынған корпоративтік имиджді басқару үдерісіне ұқсас салынған елдің имиджін басқару үдерісі елдің тарихын, оның географиялық және мәдени компоненттерін, басқару құрылымының ерекшеліктерін және геосаяси параметрлерін (Э.А. Галумов бойынша шартты түрде статикалық немесе объективті сипаттамаларын) нақты жетістіктер үшін алғышарт ретінде ұсынуды ұсынады; елдің миссиясы – әлемдегі орны мен рөлін түсіну, оның әлеуметтік маңызы; стратегиялық мақсаттар – ел болашағының жобалары және даму перспективалары.

Табысты позициялау елдегі материалдық емес активтердің жинақталуын қамтамасыз етеді, олардың сапасы жағынан жаңартылады. Іс жүзінде бұл мемлекеттің жағымды жағынан танылуын қалыптастыру, оның беделін арттыру, мемлекеттің халықаралық имиджін оңтайландыру үшін қажетті дайындық кезеңі болып табылатын өзінің «имиджді орнын» анықтауда көрінеді. Объектінің оң имиджін нығайту және мақсатты топтардың қабылдауында оның бәсекелестік артықшылықтарын тұрақтандыру ұзақ және ресурстық процестер болып табылады, сондықтан ұзақ мерзімді жеңілдіктер болатын салаларда ең тиімді позициялау әрекетіне қол жеткізіледі.

Қазіргі уақытта экономика ҚХР имиджін жақсартуға ықпал ететін маңызды фактор болып табылады. Қытайдың халықаралық баспа корпорациясының сыртқы байланыстар орталығы жетекшісінің орынбасары Юй Юньцуанның айтуынша, Қытайдың ұлттық имиджін жақсарту және елдердің экономикалық дамуы өзара байланысты. Ұлттық имиджге Қытайдың макроэкономикалық дамуы әсер етеді (ХВҚ-ның деректері бойынша, Қытай ЖІӨ-де бірінші орынға ие, МЖӨ бойынша есептеледі), қытайлық кәсіпорындар мен брендтердің позициясын нығайтады. Қытай тікелей шетел инвестициялары бойынша (ТШИ) бірінші орынға шықты. Қытай өнеркәсіптік өнімдердің көп түрлерін, соның ішінде автомобильдер мен олар үшін тұтынушылық сұранысты өндіруде әлемдік көшбасшы болып табылады. Бұған дәлел ретінде «ҚХР ұлттық имиджін 2014 жылы зерттеу туралы есепті» көрсетуге болады. Осы баяндамаға сәйкес, ҚХР даму тұжырымдамасы халықаралық қоғамдастық тарапынан жоғары дәрежеде танылды. Шетелдік респонденттердің пікірінше, ҚХР күшті инновациялық және ғылыми-техникалық әлеуетке ие.

Әлемдік рейтингтегі Қытайдың позициясы әлемдік қауымдастықтың қазіргі кездегі елге деген сезімін айқындайды, бұл тікелей елдің ұлттық брендіне әсер етеді.

Қытайдың жағымды имиджін қалыптастыруға айтарлықтай үлес қытайлық бизнестің соңғы жылдары әлемдік аренадағы қытай тауарларын жаппай жылжыту стратегиясымен жүзеге асырылады. Бұл GB Times веб-сайтында жарияланған 2014-2015 жылдары әлемнің 9 еліндегі CIPG әлеуметтік сауалнамасынан алынған деректермен расталады. Осылайша, респонденттердің 36%-ы қытайлық кәсіпорындар өз елдеріне айтарлықтай капитал мен жаңа технологияларды әкелетініне сенеді. Респонденттер Қытайдың әлемдік деңгейде имиджіне оң әсерін тигізген қытайлық брендтердің, әсіресе Huawei, Air China, Alibaba, Lenovo, Haier сияқты кеңінен танымалдарын атап өтті. Қытай барған сайын «күлімдеген дипломатия», «ашық дипломатия», «тату көршілестік дипломатия» сияқты саяси бастамалармен шығып келеді.

Қытай брендтердің көпшілігі коммунистік мемлекеттің имиджі және аз шығынды төмен сапалы өндіруге байланысты теріс бейнесі ауыртпалық болып табылатынын атап өткен жөн. «Made in China» тұтынушыларға сенімсіздік тудыртады. Бренд-менеджмент саласындағы шанхайлық маман Чжан Дунли әлемдік брендтердің пайда болуына ықпал ететін саяси және әлеуметтік ортаны құру үшін елге шамамен 20 жыл қажет деп санайды (Васильева, 2017 : 7).

Заманауи халықаралық қатынастардың тәжірибесі көрсеткендей, мемлекет үшін тек қана әскери және экономикалық қуатқа сүйеніп, өз мақсаттарына қол жеткізу қиын болып

табылады. Көптеген жағдайларда оларға «жұмсақ күш» саясатының элементтері арқылы ғана қол жеткізуге болады: сыртқы саясатты құрудың нақты тәсілі, тартымды саяси идеология, экономикалық альтруизм, рухани және материалдық мәдениеттің танымал рәміздерін пайдалану.

Мемлекеттің оң имиджін қалыптастырудың маңызды факторы оның мәдени потенциалы болып табылады, ол позитивті ақпараттың тиімді бағыттандырушысы және әлемдік қоғамдық пікірге ықпал ету құралы болып табылады. Ұлттық мәдениеттің құбылысы қандай да бір материалдық немесе коммерциялық мақсаттарды көздемейді, бірақ белгілі бір халықтарға тән және шығармашылық, әдебиет, ғылым және білім саласындағы жетістіктер арқылы таратылатын моральдық-гуманитарлық құндылықтарға жүгінеді. Нәтижесінде, ұлттық мәдениет – оның экономикалық көрсеткіштеріне және халықаралық жағдайына қарамастан, елдің табиғи артықшылығы болып табылады.

Осылайша, Қытайдың халықаралық беделін қалыптастырудың келесі факторы – «жұмсақ күш» саясаты. Қытай теорияшылдары Дж. Найдың тұжырымдамасын негізге алып, қытайлық сипаты бар «жұмсақ күш» дамытуда. Кейбір сарапшылардың пікірінше, қытайлық «жұмсақ күш» Қытай экономикалық жобаларының қолайлы имиджі мен ақпараттық қолдауына бағытталған. 2010 жылдың тамызында Мәдениет министрі Цай Ву поп-мәдениеттің түпнұсқалық қытай мәдениетіне әсерін сынап: «Бүгінгі әлемде мәдениет пен экономика ажырағысыз. Экономикалық дамудың сапасын жақсарту үшін үкімет қытай мәдениетіне көбірек назар аудару керек»

Нанкай Университетінің Жаһандық мәселелер институтының директоры Пан Чжуньиннің жұмысында қытайлық «жұмсақ күш» түсінігінің ерекшелігі талданды. Автор осы тұжырымдаманың әлі дамып келе жатқандығын және осы саясаттың Қытайдың белсенді түрде дамытуға бағытталған бірнеше аспектілерін белгіледі:

- өндірістік жүйелер (экономикалық сала және «материалдық емес» тауарларды құру);
- білім және ғылым (білім берудің экспорты мен импорты);
- мәдениет бренд ретінде («таныстыру» мақсаттарымен мета-мәдениетті қолдана отырып және қытай тілін тіл мен көркем мәдениет арқылы бірегей мәдениетті тарату);
- әр түрлі деңгейдегі дипломатия (дипломатияның байланыстары мен мазмұнын кеңейту).

Мәдени дипломатияның құралдарының бірі және «жұмсақ күш» көрінісі қытай тілі мен қытай мәдениетін кеңінен тарату болып табылады. Осы мақсатта Конфуций Институттарының желісі ҚХР Білім министрлігіне тікелей бағынатын шетелде қытай тілін (Hanban) таратуға арналған Мемлекеттік Кеңестің кеңсесіне жататын әртүрлі елдерде белсенді түрде дамып келеді. Бұл шаралардың Қытайдың халықаралық имиджіне оң әсерін тигізгендіктен, бүгінгі таңда әлемде 50 миллион адам қытай тілін кәсіби түрде оқып, 40-тан астам елдерде ұлттық білім беру жүйесіне кіретінін атап өтуге болады. (<http://russian.people.com.cn/31516/8478245.html>, Китай создал в 120 странах и регионах мира 440 Институтов Конфуция – 08.12.2013)

Халықтың ұлттық мәдениетін, оның идеологиялық және сәйкестендірілген түсініктерін – құндылықтар, шешімдер, мінез-құлық нормаларын көрсететін ерекшеліктер, елдің имиджінің шартты-динамикалық параметрлерін анықтайды: қоғамдағы әлеуметтік-психологиялық көңіл-күй, оның моральдық-адамгершілік дамуының аспектілері, экономикалық тұрақтылық дәрежесі, қоғамдық-саяси бірлестіктер қызметінің сипаты мен принциптері, елдегі құқықтық нормалардың халықаралық талаптарға сәйкестігі және елдегі билік құрылымның тиімділігі. Бұл параметрлер елдің халықаралық ортасы мен мақсатты аудиториямен қарым-қатынасын құруға қатысады, басқа елдердің БАҚ-тарында елдің имиджінде көрініс табады, елдің трансформациясы кезінде өзгереді және оның халықаралық имиджін оңтайландырады.

Негізінен, бұл параметрлер символдық, тарихи қалыптасқан, имиджбен сипатталған бейне-символдар, сәйкестендірілген түсініктер, жеке сипаттағы идеологиялық көзқарастар, бірақ

халықаралық қатынастардың басқа мүшелерімен өзара іс-әрекет барысында ішінара өзгертілген, сондай-ақ елдің сыртқы саясаты мен ұлттық мүдделерінде көрінісін табады.

Мемлекеттің саналы қажеттіліктері, оның ұлттық мүдделері ретіндегі бұл әлеуметтік түсініктер елдің сыртқы саяси конъюнктураны қабылдаудағы тарихи қалыптасқан және салыстырмалы тұрақты нысандарының нәтижесі болып табылады және оның шеңберінде халықаралық қатынастардың құрылымы салынған. Бұл - дүниетанымның белгілі бір түрін қалыптастыратын ұжымдық құбылыстар, елде билік ететін құндылықтар мен мұраттар жүйесі, олар көбінесе халықаралық аренадағы мемлекеттік мінез-құлық нормалары мен нысандарын алдын ала белгілейді. Олар мемлекет халқының қазіргі саяси мәдениетіне тікелей тәуелді болады, бұл, өз кезегінде, ішкі және сыртқы саяси мәселелерді қабылдау ерекшеліктеріне, жауапты әрекеттер бағдарламаларының концептуализациясы мен оларды жүзеге асыруға байланысты. Басқаша айтқанда, мемлекеттермен және әлемдік саясаттың басқа да субъектілерімен қарым-қатынастар ұлттық әлеуметтік дамудың негізгі бағыттары мен құндылықтарын есепке ала отырып, шындықты өзінің жеке түсіндіруі негізінде жасалынады. Қоғамда қабылданған идеалдар мен құндылықтардың пайда болуы мен дамуының негізгі заңдары ұлттық сәйкестік тұжырымдамасына негізделген.

«Әртүрлі әлеуметтік институттар арқылы қоғамдық санаға енгізілген және барлық әлеуметтік іс-әрекеттерді ұйымдастырған әлемдік дүниетанымның белгілі бір түрі, құндылықтар жүйесі, идеалдары, мінез-құлық нормалары құрайтын идеялардың үйлесімі» ретіндегі идеология тек жай құрылыс қана немесе теориялық формула ғана емес, сонымен бірге оның іс жүзіндегі белсенді бағытында ерекшеленеді, қоғамның өмірі мен мінез-құлқына, сондай-ақ сыртқы аудиторияны қабылдауына белсенді әсер етеді (Литягин Е, 2007:20).

Қазіргі уақытта «Бір белдеу, бір жол» бастамасы алты жібек жолын білдіреді және олардың саны брендті бүкіл әлемде мойындаған сайын өсіп келеді. Әр ай сайын бұл бастамаға деген қызығушылық және осы идеяны қолдайтын жаңа келісімдер оң нәтиже береді және бұл жаңа брендті жүзеге асыратын Қытайдың ең батыл бастамасы болып табылады. ХХІ ғасырдағы бұл жаңа стратегия Ұлы Жібек Жолы мұрасының тікелей ізбасары болып табылады. «Бір белдеу, бір жол» стратегиясында «жұмсақ күш» мәдени құрылысын іске асыру төрт бағытта жүзеге асырылады: ЮНЕСКО-ның Бүкіләлемдік мұра тізіміне енгізілген мәдени нысандарды қорғау; қоғамдық пікірді мәдени алмасу; мәдени өнімдерді таратуды күшейту; ұзақ мерзімді мақсаттарды орындауға дайын мемлекет ретінде ҚХР жағымды имиджін қалыптастыруға ықпал ететін өнер туындыларын белсенді түрде тарату (Бояркина, 2016:13).

Қытай мамандары шетелде Қытай мәдениетін жылжытудағы Ғаламтордың маңыздылығын атап көрсетеді. «Мінсіз әлем» компаниясының ресми өкілі және вице-президент Ван Юйюнь әртүрлі елдердің мәдениетінің үздік элементтерін біртұтас біріктіріп, халықаралық нарықтың сұранысын қанағаттандыратын мәдени өнім шығаратын, сонымен бірге, қытай мәдениетінің көп элементтері бар виртуалды «Жібек жолы» құруды ұсынады. Осылайша, Қытай мәдениеті әлемнің басқа елдерінің қолданушыларына біртіндеп әсер етеді. Мәдениеттің таралуы арқылы экономикалық ынтымақтастықты жандандыру, ғаламтор арқылы қытай мәдениетін дамыту және жаңа технологиялар негізінде қытай мәдениетін біріктіруге жәрдемдесу – бұл Интернеттегі жаңа «Жібек жолы» мәдениетінің маңызды мазмұнына айналуы тиіс (Суходольская Л, 2016:18).

Қорытынды

Қытай үшін мәдени бағдарламаларды нығайту елдің имиджін одан әрі байытуға ықпал етеді. Елдер арасындағы саясаттың жаңа моделі қытайлық дипломатияда неғұрлым іргелі мәдени сабақтастықты белгілеуге қызмет етеді. Жаһандану жағдайында әлемнің халі интеграциялық үдерістердің оң нәтижесіне ғана емес, сонымен қатар мәдениетаралық және өркениетаралық

қарама-қайшылықтар, конфессияаралық қақтығыстарға да тәуелді болды. Қазіргі заманғы әлемді кез-келген мәдениет, құндылықтар жүйесі немесе идеология тұрғысынан түсіндіру тым күрделі. Оның өмір сүру жағдайларының бірі – елдердің психологиялық, діни және әлеуметтік-мәдени ерекшеліктерін ескере отырып, құрылуы тиіс бастапқы ұлттық мәдениеттердің диалогы. Соған қарамастан, жаһанданудың мәдениеттер мен өркениеттердің дамуындағы қазіргі үрдістерді анықтайтыны тарихи тағдырлардың, әлемдік экономикалық байланыстардың бірлігі мен саяси процестердің, ғылымның, технологияның және мәдениеттің өзара байланысының объективтілігін растайды. Қазіргі жағдайда түрлі мәдениеттер арасындағы диалогты зерттеу, әлеуметтік-мәдени жүйелердің әртүрлі деңгейлерінде сенім, түсіністік пен өзара әрекеттесуді қамтитын өзекті мәселе болып отыр.

Мемлекеттің оң имиджін қалыптастыратын жағдай ретінде факторлар:

Сыртқы факторларға:

- халықаралық бәсекелестікті күшейту (фактор ретінде), бұл факторға жауап ретінде мемлекеттің имидждік саясатын күшейту әдістері;
- жоғары коммуникативті қоғам құру (фактор)/ мемлекеттің ақпараттық саясаты (факторға жауап);
- халықаралық имидждің қалыптасуындағы жаңа тосқауылдар мен мәселелердің пайда болуы (фактор)/осы кедергілерді жеңу жолдары (факторға жауап).

Ішкі факторларға:

- мемлекеттің ішкі және сыртқы имидждері арасындағы белгілі бір қайшылықтың болуы (фактор) /мемлекет көшбасшысының имиджін зерттеу арқылы осы қайшылықты басу (факторға жауап);
- мемлекеттің мәден қуаты (фактор)/ креативті экономиканы құру (факторға жауап);
- идеологиялық компонент және ұлттық сәйкестік факторы/сәйкестендіру нұсқауларды және идеологиялық компоненттерді қарқындалту.

сыртқы факторларға (орта факторлары / халықаралық қатынастардың барлық қатысушыларына ортақ конъюнктуралық факторлар) және ішкі (мемлекеттің ішінде пайда болатын және әр нақты жағдайда ерекшеліктері бар) факторларға бөлінетіндіктерін талданды.

Пайдаланылған әдебиеттер

- Березин А.Н. (2014) Формирование положительного экологического имиджа КНР. Россия и Китай: проблемы стратегического взаимодействия. Сборник восточного центра: [Formation of a positive environmental image of the PRC. Russia and China: problems of strategic interaction. Eastern center collection]- №14.–С. 12-16.
- Васильева О.А.(2017) Опыт развития национального бренда Китая. Перспективы науки [Experience of development of the national brand of China. Perspectives of science] :- №7 (94). – С. 33-37.
- Габуев А.(2011) Китай усилит администрирование сети. Коммерсантъ: [China will strengthen network administration. Kommersant] - 5 июня. – С. 8.
- Гусевская Н. Ю. (2015) Проблемы профессиональной языковой подготовки кадров для развития международного сотрудничества. Учёные записки Забайкал: [Problems of professional language training kadrov for the development of international cooperation. Scientificnotes Drink] гос. ун-та. № 5, вып. 64. С. 76–80.
- Евдокимов Е. (2011) Политика Китая в глобальном информационном пространстве. Международные процессы [China's policy in the global information space. International processes]: – Т. 9. – № 1(25). – январь-апрель [Электронный ресурс].- Режим доступа: <http://www.intertrends.ru/twenty-fifth/009.htm>
- Киселев И.Ю. (2003) Образ государства в международных отношениях: механизмы трансформации. ПОЛИС [The image of the state in international relations: the mechanisms of transoformation. POLIS]: № 3. - С. 52.
- Китайский министр недоволен влиянием рынка на культуру. BBCRussian.com: информационный портал Би-би-си. Русская служба. URL:http://www.bbc.co.uk/russian/international/2010/08/100806_china_mass_culture.shtml (дата обращения: 12.11.2017).

Китай создал в 120 странах и регионах мира 440 Институтов Конфуция. [China has established 440 Confucius Institutes in 120 countries and regions of the world.] Жэньминь жибао онлайн. – 08.12.2013. – URL: <http://russian.people.com.cn/31516/8478245.html>

Литягин Е.В. (23.03.2017.) Идеология в современном мире: монография .Е.В. Литягин. - Горно-Алтайск: РИО ГАГУ. - 2007. - 149 с., С. 20.

Обзор: улучшение национального имиджа Китая и экономическое развитие взаимообусловлены и взаимовыгодны. [Overview: Improving China's National Image and Economic Development are Interdependent and Mutually Beneficial] China.com.URL:<http://russian.china.com/news/reports/1793/20150323/325343.html>

Чернобай А.И. (2011) Противодействие распространению негативной информации в сети Интернет: опыт Китая. Идеологические аспекты военной безопасности [Countering the spread of negative information on the Internet: the experience of China. Ideological aspects of military security]: – 2011. - № 3. – С. 44-48.

Широченко Т.В.(2014) Институциональный аспект внешнеполитического имиджа Китая. Современные проблемы науки и образования [The institutional aspect of China's foreign policy image. Modern problems of science and education]: - №4. – с. 664- 702.

Рожков И.Я. (2006) Имиджи Китая в контексте PR и рекламы. Учебное пособие. [Images of China in the context of PR and advertising. tutorial] — М. : МГИМО (У) МИД России, 2006. – С. 1-60.

Соловьева Е.В.(2012) «Мягкая сила» – инструмент интеграции Китая в мировые процессы. Актуальные проблемы современных международных отношений. [Soft power "is a tool for integrating China into world processes. Actual problems of modern international relations.]:– 2012. – 31. – С. 85-95

Чернобай А.И.(2011) Противодействие распространению негативной информации в сети Интернет: опыт Китая. Идеологические аспекты военной безопасности [Countering the spread of negative information on the Internet: the experience of China. Ideological aspects of military security]: №3. – С. 44-48.

Широченко Т.В. (2014) Институциональный аспект внешнеполитического имиджа Китая. Современные проблемы науки и образования [Institutional aspect of the foreign policy image of China. Modern problems of science and education]:- №4.с. 664- 702.

References

Berezin A.N. Formirovaniye polozhitel'nogo ekologicheskogo imidzha KNR .Rossiya i Kitay: problemy strategicheskogo vzaimodeystviya.sbornik vostochnogo tsentra:- №14. – 2014. – S. 12-16.

Vasil'yeva O.A. Opyt razvitiya natsional'nogo brenda Kitaya .Perspektivy nauki : - №7 (94). – 2017. – S. 33-37.

Gabuyev A. Kitay usilit administrirovaniye seti .Kommersant": – 2011. - 5 iyunya. – S. 8.

Gusevskaya N. YU. Problemy professional'noy yazykovoy podgotovki ka-drov dlya razvitiya mezhdunarodnogo sotrudnichestva .Uchonyye zapiski Zabaykal: gos. un-ta. 2015. № 5, vyp. 64. S. 76- 80.

Yevdokimov Ye. Politika Kitaya v global'nom informatsionnom prostranstve . Mezhdunarodnyye protsessy: – 2011. – T. 9. – № 1(25). – yanvar'-aprel' [Elektronnyy resurs].- Rezhim dostupa: <http://www.intertrends.ru/twenty-fifth/009.htm>

Kiselev I.YU. Obraz gosudarstva v mezhdunarodnykh otnosheniyakh: mekhanizmy transformatsii .POLIS: - 2003. № 3. - S. 52.

Kitayskiy ministr nedovoln vliyaniyem rynka nakul' turu. BBC Russian.com: informatsionnyy portal Bi-bi-si. Russkaya sluzhba. URL: http://www.bbc.co.uk/russian/international/2010/08/100806_china_mass_culture.shtml (data obrashcheniya: 12.11.2017).

Kitay sozdal v 120 stranakh i regionakh mira 440 Institutov Konfutsiya .Zhen'min' zhibao onlayn.– 08.12.2013. – URL: <http://russian.people.com.cn/31516/8478245.html>

Lityagin Ye.V. Ideologiya v sovremennom mire: monografiya . Ye. V. Lityagin. - Gorno-Altaysk: RIO GAGU. - 2007. - 149 s., C. 20.

Obzor: uluchsheniye natsional'nogo imidzha Kitaya i ekonomicheskoye razvitiye vzaimoobusloveniye vzaimovyygodny . China.com. – 23.03.2017. – URL: <http://russian.china.com/news/reports/1793/20150323/325343.html>

Chernobay A.I. Protivodeystviye rasprostraneniye negativnoy informatsii v seti Internet: opyt Kitaya .Ideologicheskiye aspekty voyennoy bezopasnosti: – 2011. - № 3. – S. 44-48.

Shirochenko T.V. Institutsional'nyy aspect vneshnepoliticheskogo imidzha Kitaya. Sovremennyye problem nauki i obrazovaniya: - №4. – 2014. – s. 664- 702.

Rozhkov I. YA. Imidzhi Kitaya v kontekste PR i reklamy . uchebnoye posobiye. — М. : MGIMO(U) MID Rossii, 2006. – S. 1-60.

Solov'yeva Ye.V. «Myagkaya sila» – instrument integratsii Kitaya v mirovyye protsessy. Aktual'nyye problem sovremennykh mezhdunarodnykh otnosheniy.:– 2012. – 31. – S.85-95

Chernobay A.I. Protivodeystviye rasprostraneniye unegativnoy informatsii v seti Internet: opyt Kitaya. Ideologicheskiye aspekty voyennoy bezopasnosti: – 2011. - № 3. – S. 44-48.

Shirochenko T.V. Institutsional'nyy aspect vneshnepoliticheskogo imidzha Kitaya. Sovremennyye problem nauki i obrazovaniya: – №4. – 2014. – s. 664 -702.

МАЗМҰНЫ

Алиакбарова А.П., Дүкенбаева З.О.	
ТҮРКИЯДАҒЫ ҚАЗАҚ ДИАСПОРАСЫНЫҢ ТАРИХЫ.....	5
Губайдуллина М.Ш., Лю Ци, Суйналиев А.А.	
ҚАЗАҚСТАН – РЕСЕЙ ЖӘНЕ ЕУРАЗИЯЛЫҚ ДИПЛОМАТИЯ ҚАТЫНАСТАРЫ.....	11
Жақсылықов А.Ж., Мәжен Е., Жамашев А.	
БҰХАР ЖЫРАУДЫҢ ПОЭЗИЯСЫНДАҒЫ ДІНИ САРЫН.....	20
Жансентова М.М.	
АСЫЛБЕК СЕЙІТОВ ҚУҒЫН-СҮРГІН ҚҰРБАНЫ.....	29
Жанұзақ Р.Ж.	
МЕМЛЕКЕТТІК ДУМАҒА САЙЛАНҒАН ҚАЗАҚ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ҚЫЗМЕТІНДЕГІ НЕГІЗГІ МӘСЕЛЕЛЕР (1906-1907).....	34
Жораева Г.Т.	
ҰЛТ ИНТЕЛЛИГЕНЦИЯСЫНЫҢ ҚУҒЫНДАЛУ ТАРИХЫ (XX ҒАСЫРДЫҢ 20 ЖЫЛДЫҢ СОҢЫ-30 ЖЫЛДЫҢ БАСЫ).....	40
Жуманова А.З.	
1940 - 1980 ЖЖ. БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНДЕГІ ТІЛДІК РЕФОРМА ЖӘНЕ ОНЫҢ ЖҮЗЕГЕ АСУЫ.....	46
Жүрсінбаев Б.А.	
ТҮРКІСТАНДАҒЫ ҰЛТТЫҚ ҚОҒАМДЫҚ-САЯСИ ҰЙЫМДАРДЫҢ КЕҢЕСТІК БИЛІКТІҢ ОРНАУЫНА БАЙЛАНЫСТЫ ҰСТАНЫМДАРЫ.....	61
Икрам Н.Ә.	
ҰЗЫНАҒАШ ШАЙҚАСЫНЫҢ СЕБЕПТЕРІ МЕН НӘТИЖЕСІ.....	73
Исова Л., Стыбаев Б.	
ҚАЗІРГІ КЕЗЕҢДЕГІ ҚАЗАҚСТАН-МАЖАР ҚАТЫНАСТАРЫНЫҢ АХУАЛЫ МЕН ДАМУ КЕЛЕШЕГІ.....	79
Каттабекова Н.Қ.	
КӨНЕ ТҮРІКТЕРДЕГІ ТӘҢІРШІЛДІК.....	87
Күркеев Е.М.	
ЭТНИКАЛЫҚ ЖӘНЕ ҰЛТТЫҚ СӘЙКЕСТІКТІҢ КЕЙБІР МӘСЕЛЕЛЕРІ.....	94
Кыйзатова С.М.	
ҚАЗАҚ ЖАСТАРЫНЫҢ ҰЛТАРАЛЫҚ НЕКЕЛЕРІ ЖӘНЕ ОНЫҢ ДАМУ ТЕНДЕНЦИЯЛАРЫ.....	99
Қабдолдина К.Қ.	
КЕҢЕСТІК ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ҚАЗАҚ ӘЙЕЛДЕРІНІҢ ТЕНДІК МӘСЕЛЕСІ.....	106
Қалиолла А., Шарыпқазы Н.	
ҚЫТАЙ «СҮЙЕК ЖАЗУЫНЫҢ» ТАБЫЛУЫ МЕН ҒЫЛЫМИ АЙНАЛЫМҒА ЕНУІ.....	113
Қасабекова Е.Қ.	
ҚАЗАҚ ХАЛҚЫНЫҢ ДІНДАРЛЫҚ ДӘСТҮРЛЕРІНЕ ШОЛУ.....	121
Қозыбақова Ф.А., Бекмаш Ә.С.	
РАЙЫМБЕК БАТЫР ЖӘНЕ ОНЫҢ КЕСЕНЕСІНІҢ САЛЫНУ ТАРИХЫНАН.....	129
Қоңырбаев Н.Ө.	
ХІХ ҒАСЫРДЫҢ АЯҒЫНДАҒЫ ОМБЫ УЕЗІ ҚАЗАҚТАРЫНЫҢ КӘСІПШІЛІГІ.....	137
Қуанбай О.Б.	
ҚАЗАҚ - ЖАПОН ТІЛДЕРІНІҢ ТАРИХИ ТАМЫРЛАСТЫҒЫ.....	144
Лебаев Ф.Р.	
СЕМЕЙ ІШКІ ОКРУГЫНЫҢ ҚҰРЫЛУЫ: ТАРИХНАМАЛЫҚ АСПЕКТ.....	166
Маулит Б., Шарыпқазы Н.	
ҚЫТАЙ ИМИДЖІНІҢ ҚАЛЫПТАСУ ФАКТОРЫ.....	174
Мырзабеков М.С., Мырзабекова Р.С.	
ДЖ. У. БУШ ТҰСЫНДАҒЫ АҚШ СЫРТҚЫ САЯСАТЫНЫҢ БАСТЫ ҰСТАНЫМДАРЫ.....	186
Нұрсұлтанова Л.Н., Аубакирова Д.Н.	
ҚАЗАҚСТАН-ЕУРОПАЛЫҚ ИНВЕСТИЦИЯЛЫҚ ЖОБАЛАР.....	197
Омарова Г.Ә., Мурзаходжаев Қ.М.	
ҚАЗАҚСТАН ХАЛҚЫНЫҢ ЭТНО-ДЕМОГРАФИЯЛЫҚ ДАМУЫ (1999-2018 ЖЖ.).....	207
Сандыбаева А.Д.	
ТҮРКІСТАН ҚАЛАСЫНДАҒЫ ХІХ ҒАСЫРДЫҢ СОҢЫ МЕН ХХ ҒАСЫРДЫҢ БАС КЕЗІНДЕГІ ӘЛЕУМЕТТІК-САЯСИ ҮДЕРІСТЕР.....	215

Сәтенова М.Р., Шалабаева А.Б.	
ҰЛЫ ЖҮЗ ҚАЗАҚТАРЫНЫҢ РЕСЕЙ БОДАНДЫҒЫН ҚАБЫЛДАУ ТАРИХЫНАН.....	222
Сәкен С.И.	
НОҒАЙЛЫ ДӘУІРІ ЖӘНЕ ҚАЗАҚ ЭПОСЫ.....	232
Смағұлов Б.	
XVIII –XX ҒАСЫРЛАРДА ҚАЗАҚТАРДЫҢ ЭТНИКАЛЫҚ ҚҰРАМЫНДАҒЫ «ҚОЖА» ГЕНЕАЛОГИЯЛЫҚ ТОБЫ.....	243
Танатарова Ж.Т., Маратова С.А.	
ҚАЗАҚСТАН МЕН ТҮРКИЯ АРАСЫНДАҒЫ ҚОҒАМДЫҚ-САЯСИ ЖӘНЕ МӘДЕНИ-ТАРИХИ ҚАТЫНАСТАР (ТӘУЕЛСІЗДІК ЖЫЛДАРЫ).....	259
Тасилова Н.А.	
ТӘУЕКЕЛ ХАННЫҢ ҚАЗАҚ МЕМЛЕКЕТТІЛІГІН НЫҒАЙТУДАҒЫ РӨЛІ МЕН СЫРТҚЫ САЯСАТТАҒЫ ҰСТАНЫМЫ.....	263
Токбергенова З.С.	
ТҮРКІСТАН ӨЛКЕСІНДЕГІ ЖӘДИДШІЛДІК ҚОЗҒАЛЫСТЫҢ ҚЫЗМЕТІ.....	271
Токболат С.Т.	
ТҮРКІСТАН ӨЛКЕСІНДЕГІ ҚОҒАМДЫҚ-САЯСИ ҰЙЫМДАРДЫҢ БОЛЬШЕВИКТЕРМЕН ҚАТЫНАСЫ.....	284
Уалтаева А.С., Отар А.С.	
Ғ.Н. БӨКЕЙХАНОВ ҚОҒАМ ЖӘНЕ МЕМЛЕКЕТ ҚАЙРАТКЕРІ.....	296
Уразмагамбетов Н.Н.	
ШЕТЕЛ ҒАЛЫМДАРЫ ЕҢБЕКТЕРІНДЕГІ ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ АШАРШЫЛЫҚ МӘСЕЛЕСІНІҢ ЗЕРТТЕЛУІ...301	
Хакім А.Е.	
ТАРИХ-И РАШИДИ ШЫҒАРМАСЫНДАҒЫ МОҒОЛСТАНҒА ҚАТЫСТЫ ЖЕР-СУ АТТАРЫ.....	307
Шакенов С.Т., Ерғабылов А.Е., Рысбек Б.	
ҚАЛБА-НАРЫМ ӨңІРІНДЕГІ ЕЖЕЛГІ МЕТАЛЛУРГИЯ, ТАУ- КЕН ІСІНІҢ ЗЕРТТЕЛУ ТАРИХЫНДАҒЫ КЕЙБІР МӘСЕЛЕЛЕР.....	317
Шалдарбекова А.	
ТҮРКІ ӨРКЕНИЕТІНІҢ ХРОНОЛОГИЯСЫ МӘСЕЛЕСІ БОЙЫНША.....	323
Шалдарбекова А.Б.	
ҚАЗАҚСТАНДА РЕСПУБЛИКАСЫНДАҒЫ ҰЛТТЫҚ САНА СЕЗІМНІҢ ҚАЗІРГІ КЕЗДЕГІ ЖАҒДАЙЫ ТУРАЛЫ: ТАРИХИ КӨЗҚАРАС.....	328
Шарапова Қ.	
МҰСТАФА ШОҚАЙ ЕҢБЕКТЕРІНДЕГІ ТӘУЕЛСІЗДІК ИДЕЯСЫ.....	333
Шоинжанова М.Т., Уалтаева А.С.	
ҚАЗАҚ-ҮНДІ ӘДЕБИЕТІНДЕГІ ҰЛТТЫҚ ХАРАКТЕРІ (САЛЫСТЫРМАЛЫ СИПАТЫ).....	338
Эрейли А.Б., Мақашева К., Шалкеева З.	
ИСЛАМ ЫНТАМАҚТАСТЫҚ ҰЙЫМЫНЫҢ ДАУ- ЖАНЖАЛДАРДЫ РЕТТЕУДЕГІ ӨЛЕУЕТІ.....	345

СОДЕРЖАНИЕ

Алиакбарова А.П., Дукенбаева З.О. ИСТОРИЯ КАЗАХСКОЙ ДИАСПОРЫ В ТУРЦИИ.....	5
Губайдуллина М.Ш., Лю Ци, Суйналиев А.А. ОТНОШЕНИЯ КАЗАХСТАН – РОССИЯ И ЕВРАЗИЙСКАЯ ДИПЛОМАТИЯ.....	11
Жаксылыков А.Ж., Мажен Е., Жамашев А. РЕЛИГИОЗНЫЕ МОТИВЫ В ПОЭЗИИ БУХАР ЖЫРАУ	20
Жансеитова М.М. ЖЕРТВА РЕПРЕССИЙ АСЫЛБЕК СЕЙТОВ.....	29
Жанұзақ Р.Ж. ОСНОВНЫЕ ВОПРОСЫ В РАБОТЕ ДЕПУТАТОВ-КАЗАХОВ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ДУМЫ (1906-1907).....	34
Жораева Г.Т. ИСТОРИЯ РЕПРЕССИЙ КАЗАХСКОЙ ИНТЕЛЛИГЕНЦИИ (КОНЕЦ 20-Х-НАЧАЛО 30-Х ГГ. XX ВЕКА).....	40
Жуманова А.З. ЯЗЫКОВАЯ РЕФОРМА В СИСТЕМЕ ОБРАЗОВАНИЯ И ЕЕ РЕАЛИЗАЦИЯ В 1940-1980-х гг.....	46
Джурсунбаев Б.А. ПОЗИЦИИ НАЦИОНАЛЬНЫХ ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКИХ ОРГАНИЗАЦИЙ ТУРКЕСТАНА В СВЯЗИ С СТАНОВЛЕНИЕМ СОВЕТСКОЙ ВЛАСТИ.....	61
Икрам Н.А. ПРИЧИНЫ И ПОСЛЕДСТВИЯ УЗУНАГАЧСКОЙ БИТВЫ.....	73
Исова Л., Стыбаев Б. СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ КАЗАХСТАНСКО-ВЕНГЕРСКИХ ОТНОШЕНИЙ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ.....	79
Каттабекова Н.К. ТЕНГИРИАНСТВО У ДРЕВНИХ ТЮРКОВ.....	87
Куркеев Е.М. НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ ЭТНИЧЕСКОЙ И НАЦИОНАЛЬНОЙ ИДЕНТИЧНОСТИ.....	94
Кыйзатова С.М. МЕЖНАЦИОНАЛЬНЫЕ БРАКИ КАЗАХСКОЙ МОЛОДЕЖИ И ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ.....	99
Кабдолдина К.К. ПРОБЛЕМА РАВЕНСТВА КАЗАХСКИХ ЖЕНЩИН В СОВЕТСКОМ КАЗАХСТАНЕ.....	106
Қалиолла А., Шарыпқазы Н. ОТКРЫТИЕ КИТАЙСКИХ «ПИСЕМ НА КОСТЯХ» И ИХ ВВЕДЕНИЕ В НАУЧНЫЙ ОБОРОТ	113
Касабекова Е.К. ОБОЗОР РЕЛИГИОЗНЫХ ТРАДИЦИЙ КАЗАХСКОГО НАРОДА.....	121
Қозыбақова Ф.А., Бекмаш Ә.С. ИЗ ИСТОРИИ БАТЫРА РАЙЫМБЕКА И ЕГО МАВЗОЛЕЯ.....	129
Конырбаев Н.О. РЕМЕСЛА У КАЗАХОВ ОМСКОГО УЕЗДА КОНЦА XIX ВЕКА.....	137
Қуанбай О.Б. ИСТОРИЧЕСКАЯ ОДНОКОРЕНЕННОСТЬ КАЗАХСКОГО И ЯПОНСКОГО ЯЗЫКОВ.....	144
Лебаев Ф.Р. ФОРМИРОВАНИЕ СЕМИПАЛАТИНСКОГО ВНУТРЕННЕГО ОКРУГА: ИСТОРИОГРАФИЧЕСКИЙ АСПЕКТ.....	166
Маулит Б., Шарыпқазы Н. ФАКТОР ФОРМИРОВАНИЯ ИМИЖДА КИТАЯ.....	174
Мырзабеков М.С., Мырзабекова Р.С. ОСНОВНЫЕ ПРИНЦИПЫ ВНЕШНЕЙ ПОЛИТИКИ США ПРИ ДЖ. У. БУШЕ.....	186
Нурсултанова Л.Н., Аубакирова Д.Н. КАЗАХСТАНСКО-ЕВРОПЕЙСКИЕ ИНВЕСТИЦИОННЫЕ ПРОЕКТЫ.....	197
Омарова Г.А., Мурзаходжаев К.М. ЭТНО-ДЕМОГРАФИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ НАСЕЛЕНИЯ КАЗАХСТАНА (1999-2018 ГГ.).....	207
Сандыбаева А.Д. СОЦИАЛЬНО-ПОЛИТИЧЕСКИЕ ПРОЦЕССЫ В ГОРОДЕ ТУРКЕСТАНЕ В КОНЦЕ XIX - НАЧАЛО XX ВВ.....	215

Сатенова М.Р., Шалабаева А.Б. ИЗ ИСТОРИИ ПРИНЯТИЯ РОССИЙСКОГО ПОДДАНСТВА КАЗАХАМИ СТАРШЕГО ЖУЗА.....	222
Сакен С.И. НОГАЙСКАЯ ЭПОХА И КАЗАХСКИЙ ЭПОС.....	232
Смагулов Б.К. ГЕНЕАЛОГИЧЕСКАЯ ГРУППА «ҚОЖА» В ЭТНИЧЕСКОМ СОСТАВЕ КАЗАХОВ В XVIII–XX В.....	243
Танатарова Ж.Т., Маратова С.А. ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКИЕ И КУЛЬТУРНО-ИСТОРИЧЕСКИЕ ОТНОШЕНИЯ МЕЖДУ КАЗАХСТАНОМ И ТУРЦИЕЙ (В ГОДЫ НЕЗАВИСИМОСТИ).....	259
Тасилова Н.А. РОЛЬ ТАУЕКЕЛ ХАНА В УКРЕПЛЕНИИ КАЗАХСКОЙ ГОСУДАРСТВЕННОСТИ И ЕГО ВНЕШНЯЯ ПОЛИТИКА.....	263
Токбергенова З.С. ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ДЖАДИДСКОГО ДВИЖЕНИЯ ТУРКЕСТАНСКОГО КРАЯ.....	271
Токболат С.Т. ОТНОШЕНИЯ ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКИХ ОРГАНИЗАЦИЙ В ТУРКЕСТАНСКОГО КРАЯ С БОЛЬШЕВИКАМИ.....	284
Уалтаева А.С., Отар А.С. Г.Н. БУКЕЙХАНОВ – ОБЩЕСТВЕННЫЙ И ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ДЕЯТЕЛЬ.....	296
Уразмагамбетов Н.Н. ИЗУЧЕНИЕ ПРОБЛЕМЫ ГОЛОДА В КАЗАХСТАНЕ В ТРУДАХ ЗАРУБЕЖНЫХ УЧЕНЫХ.....	301
Хаким А.Е. ТОПОНИМЫ МОГУЛИСТАНА В «ТАРИХ-И РАШИДИ».....	307
Шакенов С.Т., Ергабылов А.Е., Рысбек Б. НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ ИСТОРИИ ИЗУЧЕНИЯ ДРЕВНЕЙ МЕТАЛЛУРГИИ НА ТЕРРИТОРИИ КАЛБА-НАРЫМСКИХ ПРЕДГОРИЙ.....	317
Шалдарбекова А. К ВОПРОСУ О ХРОНОЛОГИИ ТЮРКСКОЙ ЦИВИЛИЗАЦИИ.....	323
Шалдарбекова А.Б. ОСОВРЕМЕННОМ СОСТОЯНИИ НАЦИОНАЛЬНОЙ ИДЕНТИЧНОСТИ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН: ИСТОРИЧЕСКИЙ АСПЕКТ.....	328
Шарапова К. ИДЕЯ НЕЗАВИСИМОСТИ В ТРУДАХ МУСТАФЫ ШОКАЯ.....	333
Шоинжанова М.Т., Уалтаева А.С. НАЦИОНАЛЬНЫЙ ХАРАКТЕР В КАЗАХСКО-ИНДИЙСКОЙ ЛИТЕРАТУРЕ (СОПОСТАВИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ).....	338
Эрейли А.Б., Макашева К., Шалкеева З. ПОТЕНЦИАЛ ОРГАНИЗАЦИЙ ИСЛАМСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА В УРЕГУЛИРОВАНИИ КОНФЛИКТОВ.....	345

CONTENTS

Aliakbarova A., Dukenbaeva Z. HISTORY OF KAZAKH DIASPORA IN TURKEY.....	5
Gubaidullina M.S., Lu Qui, Suinaliyev A.A. KAZAKHSTAN –RUSSIA RELATIONS AND EURASIAN DIPLOMACY.....	11
Zhaksylykov A., Mazhen E., Zhamashev A. RELIGIOUS MOTIVES IN THE POETRY OF THE BUKHAR ZHYRAU.....	20
Zhanseitova M.M. THE VICTIM OF REPRESSION ASYLBEK SEITOV.....	29
Zhanuzak R.Zh. MAJOR ISSUES IN THE WORK OF KAZAKH DEPUTIES OF THE STATE DUMA (1906-1907).....	34
Zhorayeva G.T. HISTORY OF THE NATIONAL INTELLIGENTSI APERSECUTION.....	40
Zhumanova A. LANGUAGE REFORM IN THE EDUCATION SYSTEM AND ITS IMPLEMENTATION IN 1940-1980s.....	46
Dzhursunbaev B.A. POSITIONS OF NATIONAL SOCIAL AND POLITICAL ORGANIZATIONS OF TURKESTAN IN CONNECTION WITH THE FORMATION OF SOVIET POWER.....	61
Ikram N.A. REASONS AND CONSEQUENCES OR THE UZUNAGACH.....	73
Issova L., Stybayev B. THE STATE AND PROSPECTS OF THE KAZAKH-HUNGARIAN RELATIONS DEVELOPMENT AT THE PRESENT STAGE.....	79
Kattabekova N.K. TENGRI OF THE ANCIENT TURKS.....	87
Kurkeyev E.M. SOME QUESTIONS OF ETHNIC AND NATIONAL IDENTITY.....	94
Kyzatova S.M. INTER-ETNIC MARRIAGES OF THE KAZAKH YOUTH AND THE DEVELOPMENT TRENDS.....	99
Kabdoldina K.K. THE PROBLEM OF EQUALITY OF KAZAKH WOMEN IN SOVIET KAZAKHSTAN.....	106
Kaliolla A., Sharypkazy N. DISCOVERY OF THE CHINESE “LETTERS ON THE BONES” AND THEIR INTRODUCTION INTO SCIENTIFIC CIRCULATION.....	113
Kassabekova E. OVERVIEW OF THE RELIGIOUS TRADITIONS OF THE KAZAKH PEOPLE.....	121
Kozybakova F.A., Bekmash A.S. FROM THE HISTORY OF RAYIMBEK BATYR AND HIS MAUSOLEUM.....	129
Konyrbayev N. SANDCRAFTS OF THE KAZAKHS OF THE OMSK DISTRICT IN THE END OF THE 19th CENTURY.....	137
Kuanbay O. HISTORICAL SINGLE ROOTEDNESS OF KAZAKH AND JAPANESE LANGUAGES.....	144
Lebayev F.R. FORMATION OF THE SEMEY INTERNAL DISTRICT: HISTORIOGRAPHICAL ASPECT.....	166
Maulit B., Sharypkazy N. THE FORMATION FACTOR OF IMAGE OF CHINA.....	174
Myrzabekov M.S., Myrzabekova R.S. BASIC PRINCIPLES OF USA FOREIGN POLICY UNDER G.W.BUSH.....	186
Nursultanova L.N., Aubakirova D.N. KAZAKHSTAN-EUROPEAN INVESTMENT PROJECTS.....	197
Omarova G.A., Murzakhodzhayev K.M. ETHNIC-DEMOGRAPHICAL DEVELOPMENT OF THE POPULATION OF KAZAKHSTAN (1999-2018).....	207
Sandybaeva A.D. SOCIO-POLITICAL PROCESSES IN THE CITY OF TURKESTAN (LATE XIX - EARLY XX CENTURIES).....	215

Satenova M.R., Shalabaeva A.B. FROM THE HISTORY OF THE ACCEPTANCE OF RUSSIAN GOVERNMENT BY THE KAZAKHS OF THE SENIOR ZHUZ.....	222
Saken S.I. NOGAI ERA AND KAZAKH EPIC.....	232
Smagulov B. THE GENEALOGICAL GROUP “QOJA” IN THE ETHNIC COMPOSITION OF THE KAZAKHS IN THE XVIII – XX CENTURIES.....	243
Tanatarova Zh., Maratova S. PUBLICLY POLITICAL AND CULTURAL-HISTORICAL CONNECTIONS BETWEEN KAZAKHSTAN AND TURKEY (INDEPENDENCE YEARS).....	259
Tasilova N.A. THE ROLE OF KHAN'S TOWEKEL IN STRENGTHENING OF KAZAKH STATEHOOD AND ITS FOREIGN POLICY.....	263
Tokbergenova Z.S. THE ACTIVITIES OF JADIDISM MOVEMENT IN TURKESTAN REGION.....	271
Tokbolat S.T. RELATIONS OF POLITICAL ORGANIZATIONS IN THE TURKESTAN REGION WITH THE BOLSHEVIKS.....	284
Ualtaeva A.S., Otar A.N. G.N. BUKEIKHANOV – PUBLICFIGURE AND STATESMAN.....	296
Urazmagambetov N.N. STUDYING THE KAZAKHSTAN’S FAMINE ISSUE IN THE WRITINGS OF FOREIGN SCHOLARS.....	301
Khakim A. TOPONYMS OF MOGHULISTAN IN «TARIKH-I RASHIDI».....	307
Shakenov S.T., Ergabylov A.E., Rysbek B. SOME ISSUES IN STUDYING THE HISTORY OF ANCIENT METALLURGY IN THE TERRITORY OF THE KALBA-NARYM FOOTHILLS.....	317
Shaldarbekova A. TO THE QUESTION OF THE CHRONOLOGY OF THE TURKIC CIVILIZATION.....	323
Shaldarbekova A. ON THE CURRENT STATE OF NATIONAL IDENTITY IN KAZAKHSTAN: HISTORICAL ASPECT.....	328
Sharapova K. THE IDEA OF INDEPENDENCE IN THE WRITINGS OF MUSTAFA SHOKAY.....	333
Shoinzhanova M.T., Ualtayeva A.S. NATIONAL CHARACTER IN KAZAKH AND INDIAN LITERATURE (COMPARATIVE ANALYSIS).....	338
Ereyli A.B., Makasheva K., Shalkeyeva Z. POTENTIALS OF THE ORGANIZATION OF THE ISLAMIC COOPERATION (OIC) TO CONFLICT RESOLUTION.....	345

EDU.E-HISTORY.KZ

электрондық ғылыми журналы 2019. 2(18)

Бас редактор:
Қабылдинов З.Е.

Компьютерде беттеген:
Зикирбаева В.С.

Жарияланған күні: 30.06.2019.
Пішімі 70x100/16. Баспа табағы 26,6.

Құрылтайшысы және баспагері:
Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігі Ғылым комитеті
Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институты
ШЖҚ РМК

Редакция мен баспаның мекен-жайы:
050010, Қазақстан Республикасы, Алматы қ., Шевченко көш., 28-үй
ҚР ҒЖБМ ҒК Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институты
ШЖҚ РМК Тел.: +7 (727) 261-67-19, +7 (727) 272-47-59

E-mail: edu.history@bk.ru.
Журнал сайты: <https://edu.e-history.kz>

Ш.Ш. Уәлиханов ат. ТжЭИ басылған:
050010 Қазақстан Республикасы, Алматы қ., Шевченко көш., 28-үй